

OQIWSHÍLARDA KITAPQUMARLIQ MÁDENIYATÍN QÁLIPESTIRIWDE SHAÑARAQTÍN TUTQAN ORNÍ

Ilyasova Zamira Uzakbaevna

Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti Ulıwma pedagogika hám psixologiya kafedrasınıń oqıtıwshısı

Tayanch so'zlar: *kitob, kitob o'qish madaniyati, mustaqil kitob o'qishni shakllantirish usullari, oila, badiiy asarlar.*

Ключевые слова: *книга, культура чтения, самостоятельно формирования к чтению, методы формирования, семья, художественные произведения.*

Keywords: *book, the culture of the reading, by itself shaping to reading, methods of the shaping, family artistic works.*

Mámleketimizdiń jas áwladtı mazmunı boyınsha jetik, aqılı kámil etip jetilistiriw sıyaqlı ústin turatuǵın siyasattı ámelde támiyinlew, sociallıq qorgawǵa mútáj balalar tárbiyasına ayırıqsha itibar beriw, olardı fizikalıq hám ruwxıy salamat etip tárbiyalaw - hár bir shañaraqtıń tiykarǵı wazıypası esaplanadı. Óytkeni, perzent tárbiyası kóp tárepten shañaraqtaǵı ortalıqtıń, máhelleniń, bilimlendiriw mákemeleriniń munasábetine baylanıslılıǵı hám jámiyet aldında juwapker ekenligi mámleketimizdiń qatar nızam hám qararlarında belgilengen.

Jaslarǵa bolǵan itibar hám olardıń keleshegin belgilew boyınsha wazıypalar ğárezsizligimizdiń dáslepki dáwirlerinen baslap- aq mámleketimizdiń siyasatı dárejesine kóterilgenligi jáne bul eldiń keleshegi, jurtt mápi, Watanımızdiń gúlleniwi boyınsha ğamxorlıqtıń ańlatpası negizinde jetik hám kámil insan bolıp er jetiwi sıyaqlı qatar máselelerdi ámelge asırıwda qatán hám shıdamlılıqtı sáwlelendiriw sıyaqlı talapların ortaǵa qóyadı. Sonlıqtan, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev aytıp ótkenindey, "... mámleketimizdiń táǵdiri hám keleshegi ushın juwapkershilikti óz moynına alıwǵa, bul jolda bar bilim hám potencialın baǵdarlawǵa ılayıq bolǵan, erki bekkem jaslarđı tárbiyalap jetilistiriw- biz ushın eń zárúrli másele bolıp tabıladı. Ózbekstan jaslar birlespesi óziniń ámeliy iskerligi menen bárshemizdiń, birinshi náwbette, jaslarımızdiń úmitlerin álbette aqlaydı, dep isenemiz", - dep ayırıqhsa itibar qaratǵanı biykarǵa emes. Óytkeni, bunnan gózlengen tiykarǵı maqset birlesken jaslar, jinayat kóshesine adasıp kirip qalǵan shañaraq perzentleri menen qatán islesiw hám olardıń máselelerin úyreniw, kerek bolsa ilimiy analiz etip, olardı da jámiyetimiz aǵzalarına aylantırıp, teń huqıqlıǵın támiyinlewden ibarat.

Búgin jámiyetimizde kítapqumarlıqtı rawajlandırıw, oqıw mádeniyatın jetilistiriw boyınsha aldınǵı dáwirden bir neshe ese kóp muǵdarda nátiyjeli jumıslar ámelge asırılıp

atır. Úgit- násiyatlar alıp barılmaqta. Sonda da, shańaraqqa tiyisli ortalıqta kítapqumarlıq mádeniyatı rawajlanıwı qanaatlanǵan dárejede emes. Joqarıda kórip ótkenimiz sıyaqlı kítap súygish shańaraqlar menen bir qatarda, olardıń kerisi bolǵan shańaraqqa tiyisli ortalıqtı da ushırasıwımız ashınarlı. Kóplegen shańaraqlar, atanalardıń ózleri kítap oqıwǵa qızıǵıwshılıǵı joq, qalaberse perzentlerinde buǵan baylanıslı tuwrı baǵdarlamaydı. Sonıń menen birge, shańaraqqa tiyisli kítapqumarlıqta kítap tańlawı mádeniyatına hámme de jetereli dárejede dıqqat awdarmaydı. Shıǵarma tańlawda perzentiniń jas hám fiziologiyalıq ózgeshelikleri, ruwxıy dúnyası, qızıǵıwshılıqları hám umtılwılarınıń kólemin názerde tutpasa, hár qanday kítap súygish ata - ana buǵan baylanıslı unamlı jetiskenliklerge erise almaydı. Usıdan oqıw mádeniyatınıń da ayırıqsha norma hám talapları bar ekenligi kórinedi. Usılardı itibarǵa alǵan halda, hár bir shańaraqqa tiyisli kítapqumarlıq mádeniyatın ıyelew ushın tómendegi usınıslardı itibarǵa alıw názerde tutıladı:

- kítap oqıwda bárháme perzentlerge órnek bolıw ;
- kítap tańlaw mádeniyatına ıye bolıw;
- arnawlı bir waqıtlarda shańaraq sheńberinde gezekpe- gezek kítap oqıp beriwdi jolǵa qoyıw;
- este saqlawdı kúsheytiw ushın perzentleriniń qosıq yadlawına ayırıqsha kewil awdarıw, bir ayda keminde qosıq yadlatıwǵa erisiw;
- hár bir perzenttiń jas hám xarakter ózgesheligin, ruwxıy dúnyasın esapqa alǵan halda kítap usınıw;
- kishi jastaǵı balalarǵa kóbirek túrli reńdegi, úlken- úlken háriplerde jazılǵan, onıń pák qıyalları shegaraların sáwlelendire alatuǵın dóretpelerdi tańlaw;
- orta jaslı kítapqumar balalar ushın bolsa onıń menen qatar qaharmanlardıń táǵdiri, turmıslıq, qıyalıy - fantastikalıq waqıyalar súwretlengen, kewil keshirmeleri janlandırılǵan dóretpelerdi usınıs etiw;
- úlken jastaǵı ǵárezsiz, shańaraq qurǵan perzentler menen de tez - tez kítap oqıw haqqında sáwbetlesip, kerekli usınıslar berip turıw (bul shańaraqqa tiyisli kítapqumarlıq dástúrın múqaddes qádiriyat retinde dawam ettiriwge imkaniyat jaratadı);
- hár bir kítap oqıw ushın hár kúnlik hám háptelik muǵdarlardı belgilew hám úzliksiz qadaǵalap barıw;
- oqılǵan dóretpeniń mazmun - mánisi, qaharmanlar xarakteriniń ózgesheligi, dóretywshilik penen jantasıwı, alınǵan tásirler boyınsha shańaraqta sáwbetlesiw shólkemlestirip barıw;

- waqtında hám talap dárejesinde oqıǵan kítapqumar perzentti ayırıqsha xoshametlew;

- kórkem ádebiyat oqıwǵa jeterlishe qızıǵıwshılıq bildirmey atırǵan, tapsırmalardı waqtında orınlay almay atırǵan perzent penen bólek shuǵıllanıw. Ondaı jaǵdayda kítapqumarlıq kónlikpelerin rawajlandırıwǵa erisiw;

- jámiyettiń materiallıq - ruwxıy rawajlanıwı ushın múnásip úles qosatuǵın joqarı mánawiyatlı, intellektual intalı shańaraq retinde qádirleniw.

Joqarıdaǵı pikirlerden kelip shıǵıp ruwxıy barkedamal kítapqumar áwlad tárbiyasında shańaraq áhmiyetli hám bekkem tiykar ekenligi kórinedi. Sol sebepli jámiyette kítapqumarlıqtı rawajlandırıw, oqıw mádeniyatın jetilistiriw boyınsha hár qanday iskerlikte shańaraq penen sáykes, pikir alısıp jumıs alıp barıw gózlengen maqsetlerge erisiwge múnásip imkaniyat jaratadı.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birgalikda birga quramiz. Toshkent, “O’zbekiston”, 2017.
2. Inomova. M. “Oilada bolalarning ma’naviy axloqiy tarbiyasi”//Xalq ta’limi, 2005, №4. 33-38-b